

Texten till avsnittet "Mänskliga rättigheter, jämställdhet och jämlikhet" i Ymmärrä Suomea -videoserien

Mänskliga rättigheter är grundläggande rättigheter för alla människor, såsom rätt till liv, egendom, åsikter, utbildning och tillräcklig levnadsnivå.

Mänskliga rättigheter är de samma för alla oberoende av hudfärg, ålder, etniskt ursprung, hudfärg, språk, sexuell läggning, funktionsförmåga, religion, politiska åsikter eller samhällsställning.

Finland har undertecknat flera internationella avtal om mänskliga rättigheter. I dessa fastställs rättigheter som är en del av lagstiftningen i Finland.

Rosa och Pekka har lärt känna varandra genom sin gemensamma hobby, klättring. De är helt olika som personer, men Finlands grundlag, diskrimineringslagen och lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män tryggar lika möjligheter och förutsättningar för båda att studera, arbeta och leva så som de själva vill.

Rosa som jobbar som polis sitter i kommunalfullmäktige. Hon kandiderade i valet och fick så många röster av kommuninvånarna att hon fick komma med och påverka flera viktiga saker, såsom kommunens ekonomi.

I finländsk småbarnsfostran och utbildning ingår fostran i mänskliga rättigheter, dvs. utbildning i ett levnadssätt som respekterar människovärdet. Rosas kommun fattade detta år beslut om att bevilja extra pengar till arbetet för att stödja jämlikhet.

Pekka är lärare. Han förbereder på kvällen följande dags lektioner, som handlar om mänskliga rättigheter. Med eleverna i årskurs ett tänker Pekka diskutera om att alla människor är viktiga och att ingen får diskrimineras eller mobbas.

Med tioåringarna ska han diskutera religions- och yttrandefrihet. Alltså att alla har rätt att bestämma över sin egen övertygelse och åsikter samt uttrycka dem.

Med trettonåringarna ska han diskutera de skyldigheter som rättigheterna medför. Det innebär att vi måste respektera varandras mänskliga rättigheter och följa lagen då vi förverkligar våra egna rättigheter.

Rosa utreder en anmälan om misshandel som en kvinna har lämnat in om sin make.

Trots att Finland är ett av de mest jämställda landen i världen fick det mycket kvar att göra. Våld som drabbar kvinnor är fortsättningsvis ett allvarligt problem även i Finland.

Kvinnors ställning har förbättrats dramatiskt i Finland under de senaste drygt hundra år sedan.

Finland – mitt hem

Stig in. Det lönar sig.

År 1906 fick finländska kvinnor fullständiga politiska rättigheter, såsom rösträtt, som de första i världen. Tjugo år senare fick Finland sin första kvinnliga minister och kvinnor fick rätt att inneha statliga ämbeten. Kvinnor i Finland kunde redan sedan tidigare studera vid universitetet.

Lagarna reformerades och sakta men säkert frigjordes kvinnorna från den äkta makens förmyndarskap: år 1930 fick kvinnor rätt till egna löneinkomster och egendom.

Under krigen på 1940-talet då männen var vid fronten svarade kvinnorna för att hålla igång samhället, från fabriker till jordbruket. Efter kriget blev det vanligare för kvinnor att yrkesarbeta.

1970-talet var en viktig tid för jämställdhet. Lagen om dagvård ålade kommunerna att ordna dagvård för barn och gjorde det lättare för kvinnor att arbeta. Det blev lättare att göra abort och tjänster för prevention av graviditet tryggades i lagen. Organisationen Seta som arbetar för sexuell likabehandling grundades och homosexuella handlingar var inte längre ett brott enligt lagen.

På 1980-talet prästvigdes Finlands första kvinnliga präster. I och med den nya namnlagen fick kvinnan behålla sitt eget efternamn vid äktenskap och föräldrarna ge sitt barn båda föräldrarnas äktenskap. Dessutom blev delad vårdnad för skilda föräldrar möjlig.

År 1987 stiftades lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män. Den förbjöd diskriminering baserad på kön och stödde jämställdhet mellan kvinnor och män i synnerhet i arbetslivet.

Vid övergången till det nya årtusendet valde finländarna för första gången en kvinna till president, Tarja Halonen. Tre år senare blev Anneli Jäätteenmäki Finlands första kvinnliga statsminister.

I början av 2000-talet fick papporna möjlighet till längre föräldraledighet än tidigare. Samkönade par kunde registrera sitt parförhållande.

År 2017 trädde den jämställda äktenskapslagen i kraft. I och med lagen kan vilka två ogifta personer som helst gifta sig med varandra oberoende av deras kön.

Idag förs en diskussion om ensidiga modeller för vad det innebär att vara kvinna respektive man och hur alla ska kunna leva fritt utan att definieras av förväntningar fastställda av andra utgående från deras kön.

Vi har kommit långt, men inte hela vägen. Exempelvis är könsfördelningen och lönerna inom olika branscher i Finland ännu inte jämställda och kvinnor bär huvudansvaret för arbete i hemmet. Flickor och kvinnor utsätts även för mer våld i hemmet än män.

Det har även Rosa märkt i sitt arbete. Hon önskar alltid då hon träffar offer för våld att man skulle rapportera sexual- och våldsbrott till polisen och söka hjälp för svåra livssituationer. Ett annat önskemål riktar hon till föräldrar: att man uppfostrar sina barn till att behandla alla människor lika och lösa problem genom att diskutera.

På kvällen har Rosa ett kommunfullmäktigemöte. På agendan står en diskussion om att bygga en ny boendeenhet för utvecklingsstörda.

Några kommuninvånarna demonstrerade föregående kväll för utveckling av tjänsterna för personer med handikapp. Även Rosa deltog, eftersom hon tycker frågan är viktig.

Personer med handikapp har samma rättigheter som alla andra.

En person med handikapp kan enligt behov ha rätt till exempelvis en assistent, transport, rehabilitering eller hjälpmedel. Hjälpen finansieras i huvudsak med gemensamma skattemedel.

Pekka har bett Rosa komma och berätta för skolans tonåringar om rätten till den egna kroppen.

Rosa tänker betona att alla kvinnor och män har rätt att själva bestämma när och med vem de vill ha fysisk kontakt eller sex. Det samma gäller vem de sällskapar med eller om de vill leva ensamma.

Rätten gäller även minderåriga: även tonåringar får själva bestämma vem de sällskapar med. Sexuellt umgänge med en person under 16 år är dock alltid ålagt med straff enligt lagen.

Efter presentationen träffar Rosa och Pekka Rosas brorsdotter Clara. De klättrar tillsammans varje vecka.

Clara berättar om vad hon har lärt sig under lektioner i det egna modersmålet och religion.

Kännedom om det egna modersmålet och religionen understöds på flera olika sätt, eftersom mångkultur och flerspråkighet är värdefullt för både individen och samhället.

Utöver sitt modersmål har Clara satsat på att lära sig finska. Clara har bestämt sig för att studera juridik, eftersom hon vill vara med och garantera att jämställdhet och mänskliga rättigheter gäller alla människor, över allt och alltid.